

OULU
KAUPPURIENKATU 5,
TONTTI I/6/6
KAUPUNKIARKEOLOGINEN VALVONTA
12.-15.7.2010

MUSEOVIRASTO
Rakennushistorian osasto
Marika Hyttinen ja Tiia Ikonen 2010

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde: Oulu, Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6
Kaupunki: Oulu
Tutkimuksen laatu: kaupunkiarkeologinen valvonta
Kohteen ajoitus: 1700-luku?
Peruskarttalehti: OULU 2444 09
Koordinaatit: p =7213 800, i =3427 900 z = n. 5,40-5,50 m mpy
Maanomistaja: As Oy Kauppurienkatu 5
Tutkimuslaitos: Museovirasto, rakennushistorian osasto
Kaivausjohtaja: FM Marika Hyttinen
Kenttätyöaika: 12.-15.7.2010
Tutkitun alueen laajuus: n. 800 m²
Kustannukset: Museovirasto
Löydöt: -
Mustavalkonegatiivit: -
Digitaaliset kuvat: 217920: 1-15 (diar. 19.7.2010), MV:RHOA

Aikaisemmat tutkimukset:

Ikonen Tiia & Mökkönen Teemu 2002: Oulu – Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi 2002. MV/RHO.

Kallio-Seppä Titta 2007: Oulu – Uleåborg. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys 2007. MV/RHO.

Kaivauskertomuksen sivumäärä: 14 + liitteet

Liitteet:

- Liite 1** Digikuvaluettelo
- Liite 2** Yksikköluettelo
- Liite 3** Matriisien lukuohjeet ja matriisit
- Liite 4** Kuvaliite poistetut esineet
- Liite 5** Digikuvaliite
- Liite 6** Yleiskartta

Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka: Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto (RHOA)

Kopioiden säilytyspaikka: Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio (OY/ark.lab.) sekä Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseo (PPM)

Kansi: Digitaalinen kuva 217920:2. Kauppurienkadun ”Tipu”.

TIIVISTELMÄ

Oulun kaupungissa tontilla I/6/6 (Kauppurienkatu 5) toteutettiin loppukesästä arkeologinen valvonta Museoviraston rakennushistorian osaston toimesta. Tonttialue on luokiteltu vuoden 2002 Oulun kaupunkiarkeologisessa inventoinnissa kuuluvaksi luokkaan 2 eli luultavasti säilyneisiin/tutkimuksellisesti mielenkiintoisiin alueisiin. Taloyhtiö, As Oy Kauppurienkatu 5, jonka omistuksessa kyseinen tontti on, suoritti tontilla piha-alueen kunnostustöitä. Kaivutöissä paljastui ainoastaan vähäisiä rippeitä suurimmaksi osin jo aiemmin tuhoutuneista kulttuurikerroksista.

Peruskarttaote 2444 09 OULU

SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	2
TIIVISTELMÄ	3
PERUSKARTTAOTE	4
1. JOHDANTO	6
2. TUTKIMUSHISTORIA JA HISTORIALLISET TAUSTATIEDOT	7
3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA VALVONNAN KULKU	9
3.1 Valvottu alue	10
3.2 Koeoja	11
4. YHTEENVETO	13
5. LÄHTEET	14

1. JOHDANTO

Oulun kaupungissa tontilla I/6/6 tehtiin 12.-15.7.2010 (Kauppurienkatu 5) kaupunkiarkeologinen valvonta Museoviraston rakennushistorian toimesta. As. Oy. Kauppurienkatu 5 toteuttivat tontilla pihan kunnostustöitä ja rakensivat kevytrakenteisen autotallin. Valvottavan tontin kokonaispinta-ala oli n. 1000 m². Alun perin työn piti käsittää vanhan asfaltin kuorimisen, kahden sadevesikaivon teon sekä autotallin pilarianturoiden perustamisen 50 cm:n syvyyteen. Taloyhtiö päätyi kuitenkin kesken työn pohjaamaan myös koko pihan uudelleen 80 cm:n syvyyteen.

Tontti sijaitsee aivan Oulun kaupungin keskustassa Aleksanterinkadun varrella. Tontti on luokiteltu vuonna 2001 laaditun kaupunkiarkeologisen inventoinnin mukaan kuuluvaksi luokkaan 2 eli alueeksi, jolla saattaa olla säilyneenä muinaismuistolain (295/63) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäänöksiä.

Valvonta toteutettiin virkатыönä, koska kyseessä piti olla pieni, yksittäinen rakennushanke. Valvonta aloitettiin 12.7., jolloin samanaikaisesti toteutettiin Aleksanterinkatu 15:sta koekaivaukset. Seuraavina kahtena päivänä 13.-14.7. kaivutöitä valvoi FM Tiia Ikonen. Toisena päivänä maasta paljastui kulttuurikerrosten jäännöksiä. Pihan kokonaisuudessaan avaamisen ja esille tulleiden kulttuurikerrosten jäännösten vuoksi päädyttiin tontille tekemään pitkä koeoja, jolla saataisiin nopeasti varmistettua oliko tontilla tarvetta tarkempaan arkeologiseen tutkimukseen. FM Marika Hyttinen saapui paikalle avustamaan koeojan dokumentoinnissa.

Jälkityöt tehtiin Oulun yliopiston arkeologian laboratoriossa. Hyttinen ja Ikonen kirjoittivat raportin, Ikonen laati kartan ja Hyttinen luetteloivat valokuvat.

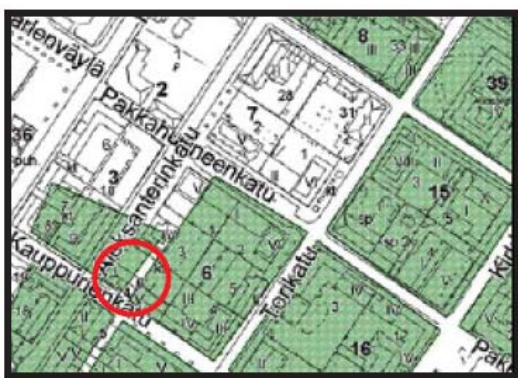
2. TUTKIMUSHISTORIA JA HISTORIALLISET TAUSTATIEDOT

Tontilla I/6/6 (Kauppurienkatu 5) ei ole aiemmin suoritettu arkeologisia kaivaustutkimuksia. Oulun kaupungista on tehty vuonna 2002 kaupunkiarkeologinen inventointi (Ikonen & Mökkönen 2002), ja inventoinnin päivitys vuonna 2007 (Kallio-Seppä 2007). Inventoinnin yhteydessä asemoitiin Oulun kaupungin vanhat kaupunki-

Kuvat 1 ja 2. Vasen: Oulun vuoden 1651 kartta, jonka on laatinut Claes Claesson, asemoituna Oulun nykyisen asemakaavan päälle. Oikea: Oulun vuoden 1705 kartta asemoituna Oulun nykyisen asemakaavan päälle (Ikonen & Mökkönen 2002, liitteet 3.2 ja 3.4).

mittaukset nykyisen asemakaavan päälle, joiden perusteella on pystytty hahmottamaan vanhan kaupunkialueen korttelialueiden ja katulinjojen sijaintia suhteessa nykyiseen kaupunkialueeseen (Ikonen & Mökkönen 2002:16, liitteet 3.2 - 3.6). Asemointien perusteella Kauppurienkatu 5:n tontti on sijainnut 1600-luvun puolessa välissä

Kuvat 3 ja 4. Vasen: Jacob Johan Wikarin laatima mittaus Oulusta vuodelta 1748 kartta asemoituna nykyisen asemakaavan päälle. Oikea: C.L. Engelin kartta Oulusta vuodelta 1824 asemoituna nykyisen asemakaavan päälle (Ikonen & Mökkönen 2002, liitteet 3.5 ja 3.6).

varsinaisen kaupunkialueen ulkopuolella (tulliportin ulkopuoli) ja alue on ollut peltoa (kuva 1). 1700-luvun alussa tontilla on jo sijainnut asuttua korttelia ja alueen läpi on kulkenut tielinja (kuva 2).

1700-luvun puolessavälissä tontin alue on ollut jo suurimmaksi osaksi asuttua korttelia (kuva 3), kuten myös edelleen 1800-luvulla (kuva 4).

3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA VALVONNAN KULKU

Tutkimusten ensisijaisena tarkoituksena oli dokumentoida kaikki kaivutöissä esille tulevat muinaismuistolain suojaamat kulttuurikerrosten jäännökset. Tontilla sijaitsee kaksi kellarillista kerrostaloa ja uusittu jätekatos sekä molokki. Tutkimusten alkaessa piha-alue oli suurimmaksi osin asfaltoitu, osin kivetty (kuva 5). Pihaa halkovia kaukolämpöputkia ja tonttia reunustavia kaapelikaivantoja lukuun ottamatta alueella ei ollut muita tunnettuja putkikaivantoja. Viereisellä tontilla I/6/3 eli Aleksanterinkatu 15:ssä tehtiin kesällä 2010 kaupunkiarkeologinen koekaivaus (Hyttinen 2011), jossa tontin kulttuurikerrokset todettiin tuhoutuneeksi. Tämän perusteella oli todennäköistä, että myös Kauppurienkatu 5:n kulttuurikerrokset olisivat tuhoutuneet aiemmissa kaivutöissä. Näin ollen tutkimusmenetelmäksi valikoitui arkeologinen valvonta. Pihan kaivutöiden edettyä puoliväliin päätettiin tontin loppuosan säilyneisyys tarkistaa yhdellä koeojalla. Valvotun alueen ja koeojan sijainti esitetään liitteessä 6 (yleiskartta).

Kuva 5. Digitaalinen kuva 217920: 1. Tontin I/6/6 parkkialuetta kuvattuna kaakkoon.

Korkeuspiste sijaitsi tontilla sijaitsevan kerrostalon porraskäytävän oviaukolla (liite 6). Korkeusarvo oli tällä kohtaa 5,47 m mpy (korkeusjärjestelmä NN). Kulttuurikerrokset ja koeoja mitattiin paikoilleen tontilla olemassa olevien rakennusten kulmien avulla. Tontilta dokumentoidut kerrostumat saivat oman juoksevan yksikkönumeronsa ja kirjanyhdistelmän SY (=stratigrafinen yksikkö). Yksiköt on lueteltu liitteessä 2 ja niiden ajallisia suhteita kuvaamaan laadittiin kerrosatriisi (liite 3).

Kulttuurikerrokset kuvattiin digitaalisesti (liite 1) ja kentäkuvista koostettiin digikuvaliite 5. Koska paikalta ei löytynyt muuta kuin vähäisiä kulttuurikerrosten jäännöksiä, kenttäkarttoja ei piirretty. Kulttuurikerrosten yhteydestä löydettiin muutamia punasavikeramiikan kappaleita, jotka valokuvattiin (liite 4). Kuvaamiseen jälkeen katkelmat poistettiin.

3.1 Valvottu alue

Pihan kaivutöitä oli ehditty valvoa jo kaksi päivää, kunnes toisen päivän lopulla pihan puolesta välistä tuli esiin kulttuurikerrosten jäännöksiä uusitun roskakatoksen kupeesta (liite 6). Tässä vaiheessa aluetta oli kaivettu n. 300 m². Modernit kerrokset (kuva 6) olivat asfaltti (SY0), nurmi (SY1), sora (SY2), turve (SY3), purkujäte (SY4) ja kaapelihiekka (SY5). Tarkemmat tiedot kerroksista on liitteessä 2.

Kuva 6. Digitaalinen kuva 217920: 5. Tontin I/6/6 lounaisosaa kaivetaan. Kuvattu lounaaseen.

Piha-alueelta dokumentoidut vanhimmat kerrokset, joiden yhteispaksuus vaihteli 10-25 cm:n välillä, sisälsivät yhteensä neljä yksikköä (kuva 7). Päälimmäisenä yksikkönä oli palokerros (SY6), joka alkoi korkeudelta 5,09 m mpy. Tätä seurasi likamaakerros (SY7), jossa sijaitti luode-kaakko-suuntainen pyöröpuu, riuku sekä muutamia kiviä joiden halkaisija oli n. 20 cm, ne eivät kuitenkaan muodostaneet havaittavaa rakennetta. Molokin ja uusitun jätekatoksen kaivutyöt olivat todennäköisesti tuhonneet kohdassa mahdollisesti laajemmalla alalla sijainneet kulttuurikerrosten jäännökset (kuva 8).

Likamaan alla sijaitsivat puhtaanolaisen hiekan kerros (SY8) ja puuroskakerroksen (SY9) sekä lopuksi luontainen hiekkamaa (SY10). Likamaan yhteydestä löydettiin muutamia punasavikeramiikan kappaleita (liite 4). Aleksanterinkatu 15:sta löytyi syksyllä 2010 kaukolämpöputkien alta hirsikehikkokaivo, joka ajoittui löytöjen perusteella 1700-luvulle (Hytinen 2011), Kauppurienkadun säilyneet kulttuurikerrokset saattavat ajoittua samaan aikaan kuin kaivo perustuen niiden korkeuksiin. Kulttuurikerrokset eivät jatkuneet tätä yksittäistä kohtaa laajemmalle alueelle. Muilta osin valvottu alue oli ilmeisesti tuhoutunut aiemmissä kaivutöissä.

Kuvat 7 ja 8. Digitaaliset kuva 217920: 8 ja 9. Vasen: tontin I/6/6 keskiosasta esiin tulleita kulttuurikerrosten jäännöksiä. Kuvattu luoteeseen. Oikea: jätekatoksen ja molokin perustusten kaivu lienee tuhonnut kerrostumia. Kuvattu länsiluoteeseen.

Tämän jälkeen pihalle kaivettiin jo kaivetulta alueelta metrin levyinen oja kaivamattoman pihan puoliväliin. Tästä kaivannossa ei ollut kulttuurikerroksia.

3.2 Koeoja

Valvonta lopetettiin 14.7. jolloin töiden tehostamiseksi päätettiin kartoittaa lopun pihan alueen säilyneisyys pitkällä koeojalla. Koeoja sijoitettiin pihan Aleksanterinkadun

Kuva 9. Digitaalinen kuva 217920: 13. Koeojan sijainti tontilla I/6/6. Kuvattu itään.

puoleiseen osaan luode-kaakko-suuntaisesti (kuva 9, liite 6). Koeojan pituus oli 10 metriä ja leveys 2 metriä. Oja kaivettiin kokonaisuudessaan koneellisesti ja noin metrin syvyyiseksi (kuva 10). Ojassa esiintyi ainoastaan moderneja pihan pohjauskerroksia asfaltti (SY0), jonka alla sora (SY1), jonka alla oli luontainen savinen hiekkamaa (SY10).

Kuva 10. Digitaalinen kuva 217920: 11. Koeojassa esiintyneet kerrokset. Kuvattu itäkaakkoon.

4. YHTEENVETO

Valvonnan ja koeojan perusteella tontin alue todettiin tuhoutuneeksi lukuun ottamatta pienialaista aluetta, joka sisälsi vähäisiä jäännöksiä kulttuurikerroksista. Näin ollen tarkempiin arkeologisiin tutkimuksiin ei ollut tarvetta. Piha-alue vapautettiin rakennuskäyttöön.

Oulussa 10.11.2010

FM Marika Hyttinen

FM Tiia Ikonen

5. LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Hyttinen Marika 2011: Oulu, Aleksanterinkatu 15 (tontti (I/6/3), Kaupunkiarkeologiset koekaivaukset 12.7.2010 ja hirsikaivon dokumentointi 16.-20.9.2010 ja tarkastuskäynti 10.11.2010. MV/RHO.

Ikonen Tiia & Mökkönen Teemu 2002: Oulu – Uleåborg. Kaupunkiarkeologinen inventointi 2002. MV/RHO.

Kallio-Seppä Titta 2007: Oulu – Uleåborg.
Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys 2007. MV/RHO.

Digikuvaluettelo, Oulu, Kauppurienkatu 5 (Ouka-10), tontti I/6/6, M. Hyttinen ja T. Ikonen 2010

ID	Ala_nro	Kunta	Kohde	Pvm	Klo	Suunta	Kuva-aihe	Kuvaaja	Tyyppi
217920	1	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	12.7.	9:00	kaakko	Yleiskuva tontista I76/6	MH	Digi
217920	2	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	12.7.	11:57	kaakko	Kauppurienkadun "tipu"	MH	Digi
217920	3	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	7:55	pohjoinen	Tontista I/6/6 kaivettu puolipihaa	TI	Digi
217920	4	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	7:55	lounas	Tontista I/6/6 kaivettu puolipihaa	TI	Digi
217920	5	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	9:00	lounas	Tontin I/6/6 lounaisosaa kaivetaan	TI	Digi
217920	6	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	13:10	luode	Puu ja kulttuurikerrokset, läheisyydessä uusittu roskakatos	TI	Digi
217920	7	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	13:10	Ylh./luode	Lähikuva, pyöröpuu likamaassa SY7	TI	Digi
217920	8	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	15:50	luode	Luodeprofiilia, kulttuurikerroksia ja 2 puuta	TI	Digi
217920	9	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	13.7.	16:20	länsiluode	Kulttuurikerroksia ja kaivettua maata samassa profiilissa	TI	Digi
217920	10	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	15.7.	11:10	pohjoinen	Yleiskuva, koeojan sijainti tontilla	TI	Digi
217920	11	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	15.7.	13:45	Itäkaakko	Tyokuva, koeojan kaivua	MH	Digi
217920	12	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	15.7.	13:46	Itäkaakko	Tyokuva, koeojan kaivua	MH	Digi
217920	13	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	15.7.	13:48	Itä	Koeojan sijainti tontilla	MH	Digi
217920	14	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	15.7.	13:51	etelä	Koeojan eteläprofiilia, alimpana SY10	MH	Digi
217920	15	Oulu	Kauppurienkatu 5, tontti I/6/6	15.7.	13:52	pohjoinen	Koeojan, pohjoisprofiilia, alimpana SY10	MH	Digi

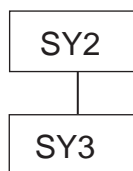
YKSIKKÖLUETTELO

Dokumentoidut stratigrafiset yksiköt

- SY0** **Asfaltti**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: 5-7 cm
Sijainti: lähes koko piha-alueella
Muuta: pihan pinnoitekerros
Kerroksen alapuolella: SY2
- SY1** **Nurmi**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: 5-7 cm
Sijainti: pihan itäosissa.
Muuta: -
Kerroksen alapuolella: SY3
- SY2** **Sora**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: 5-15 cm
Sijainti: lähes koko pihan alueella.
Muuta: -
Kerroksen yläpuolella: SY0, SY3
Kerroksen alapuolella: SY2, SY7
Ajoitus: 1900-luku
- SY3** **Turve**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: 6-30 cm
Sijainti: nurmen alla
Muuta: -
Kerroksen yläpuolella: SY1, SY2, SY5
Kerroksen alapuolella: SY4
- SY4** **Purkujäte**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: 20 cm
Sijainti: lähes koko piha-alueella
Muuta: seassa isoja, jopa 1 m halkaisijaltaan olevia kiviä.
Kerroksen yläpuolella: SY3
Kerroksen alapuolella: SY10
Ajoitus: 1900-luku?
- SY5** **Kaapelihiekka**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: n. 20-30 cm
Sijainti: tontilla sijainneiden kaapeleiden yhteydessä
Muuta: punaista
Kerroksen yläpuolella: SY3
Kerroksen alapuolella: SY10
Ajoitus:1900-luku

- SY6** **Musta, hiilinen palokerros**
Kaivaustapa: kaivinkone ja lasta
Kerroksen paksuus: n. 7 cm
Sijainti: uusitun roskakatoksen läheisyydessä
Muuta: -
Kerroksen yläpuolella: SY2
Kerroksen alapuolella: SY7
Ajoitus: 1700-luku?
- SY7** **Tummanruskea likamaa**
Kaivaustapa: kaivinkone ja lasta
Kerroksen paksuus: 1-15 cm
Sijainti: uusitun roskakatoksen läheisyydessä.
Muuta: Osin sekoitettua. Muutama pala punasavikeramiikkaa ja tiilenpaloja. Likamaan sisässä luode-kaakko-suuntainen pyöröpuu (hirsi?) ja muutamia 20 cm halkaisijaltaan olevia kiviä.
Kerroksen yläpuolella: SY2 ja SY6
Kerroksen alapuolella: SY8
Ajoitus: 1700-luku?
- SY8** **Puhdas hiekka**
Kaivaustapa: kaivinkone ja lasta
Kerroksen paksuus: n. 5 cm
Sijainti: uusitun roskakatoksen läheisyydessä.
Muuta: vaaleanruskeaa.
Kerroksen yläpuolella: SY7
Kerroksen alapuolella: SY9
Ajoitus: 1700-luku?
- SY9** **Puuroskakerros**
Kaivaustapa: kaivinkone ja lasta
Kerroksen paksuus: 0,5 cm
Sijainti: uusitun roskakatoksen läheisyydessä.
Muuta: -
Kerroksen yläpuolella: SY8
Kerroksen alapuolella: SY10
Ajoitus: 1700-luku?
- SY10** **Vaaleanharmaa, puhdas, savinen hieno hiekka**
Kaivaustapa: kaivinkone
Kerroksen paksuus: 150 cm + jatkui kaivamattomaan maahan
Sijainti: koko piha-alueen laajuudella
Muuta: luontainen.
Kerroksen yläpuolella: SY4, SY5, SY9
Kerroksen alapuolella: ?

Matriisin lukuohjeet

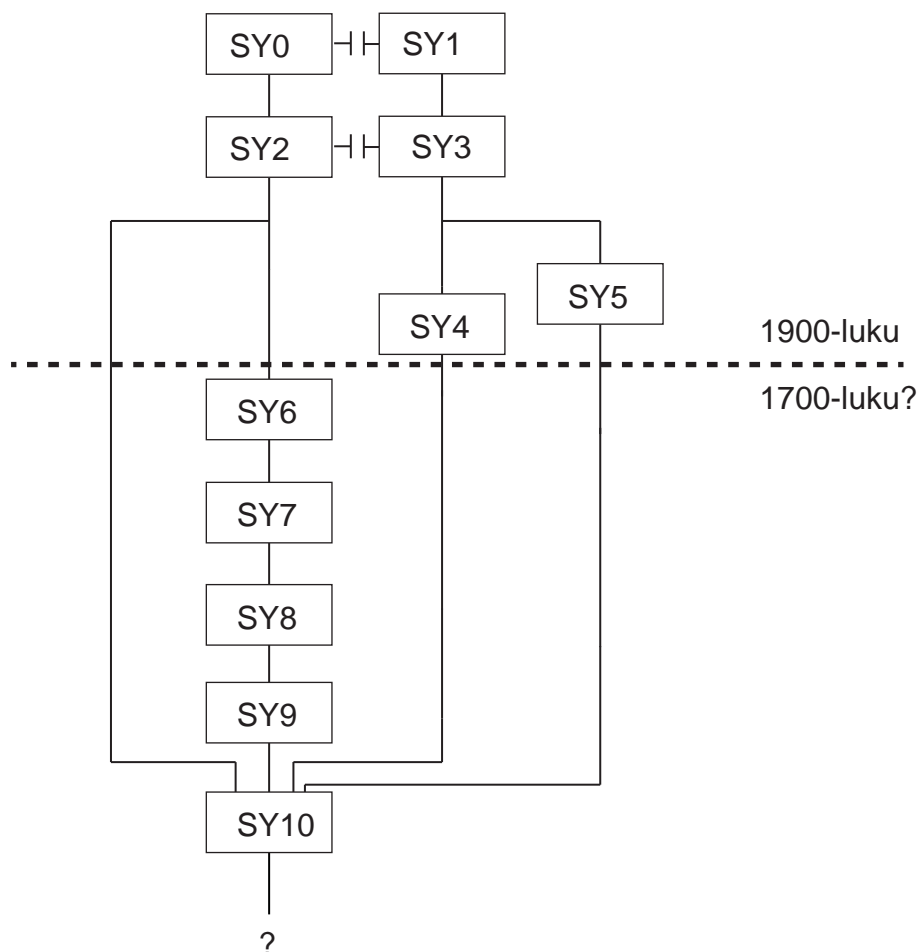

Yksiköillä on ajallinen ja suora stratigrafinen kontakti

Yksiköillä on ajallinen korrelaatio, mutta ne ovat eri yksiköitä

Kauppurienkatu 5:n matriisi

POISTETUT ESINEET

Kuva 1. Oulu, Kauppurienkatu 5. Punasavikeramiikkaa yksiköstä SY7. Kuvaaja: T. Ikonen.

Digitaalinen kuva 217920: 3

Digitaalinen kuva 217920: 6

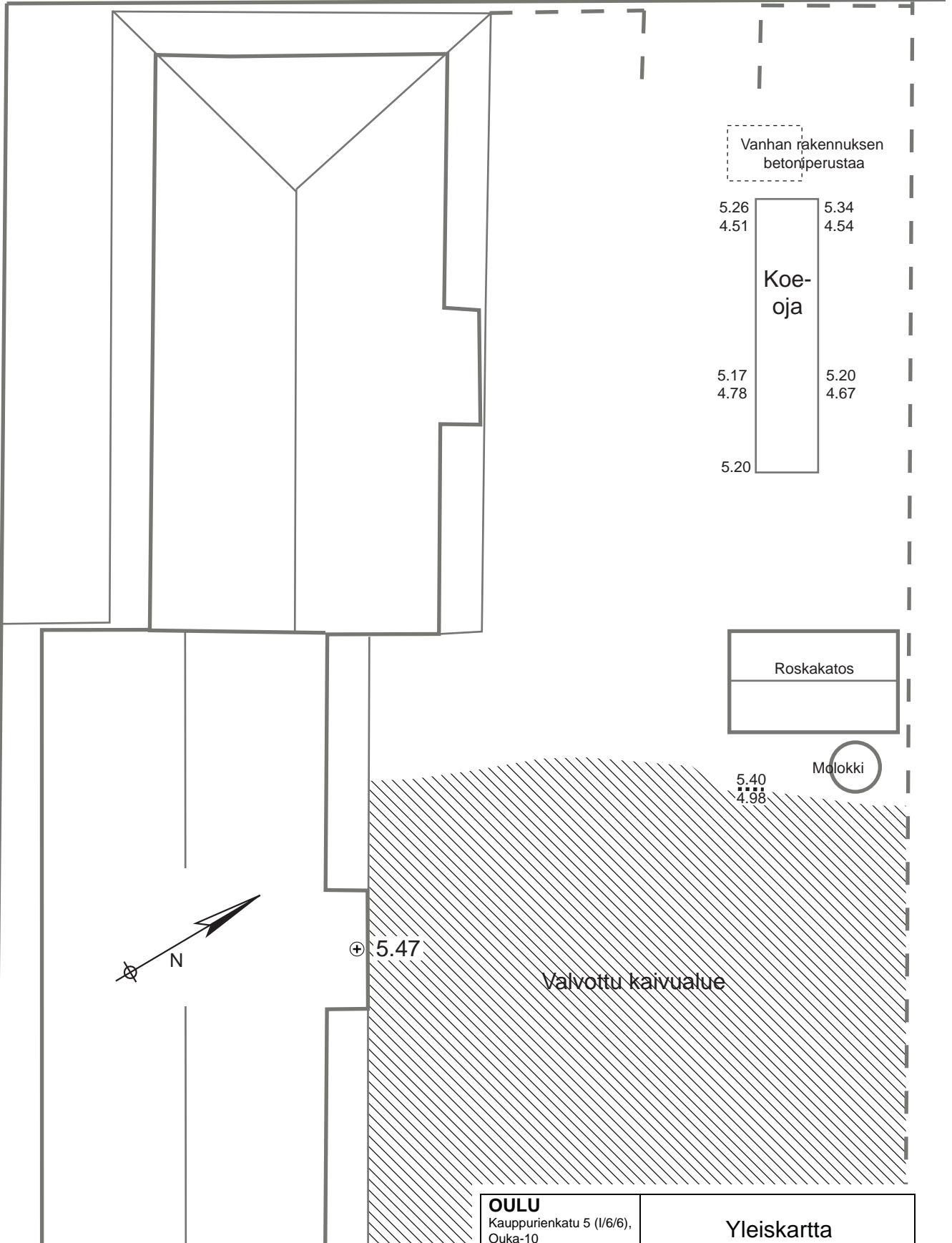
Digitaalinen kuva 217920: 10

Digitaalinen kuva 217920: 14

Aleksanterinkatu

Kauppurienkatu

.... Kulttuurimaakerroksia kaivannon profiilissa

⊕ Rakennuttajan ilmoittama korkeuspiste

0 10 m

<p>OULU Kauppurienkatu 5 (I/6/6), Ouka-10</p> <p>M. Hyttinen 2010</p>		<p>Yleiskartta 1:200</p>	
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI M. Hyttinen, T. Ikonen 13.-15.7.2010 Puhtaaksi piirto T. Ikonen 2010</p>		<p>MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO, HELSINKI</p> <p>Sturenkatu 4 PL 169 00511 Hki p. 09-40501</p>	
		<p>Kartta 1 Alkuperäinen karttapohja Pihan parannussuunnitelma</p>	